

Hans Kvalbein:

Jesus som opprører

Piet Hein har et lite gruk som han har kalt «Kætter og kirke», hvor han funderer over forholdet mellom bildet av Jesus i Bibelen og kirkelig rett-troenhet:

*Som Bibelen så smukt beretter
blev Jesus dømt og hængt som kætter*

*Må derfor kirkens rige voxer
og alle blive ortodexe!*¹

I den grad Menighetsfakultetet oppfattes som en ortodoksiens høyborg, kan det nok virke utfordrende at jeg som mangeårig lærer på dette sted velger å tale om Jesus som kjetter og opprører². Det er tre grunner til at jeg gjør det:

- 1) For en tid siden publiserte jeg avhandlingen «Jesus og de fattige»³. Selv om jeg der kom til resultater som ikke bekreftet populære teksttolkninger i en politiserende frigjøringssteologi, ble det tydelig for meg at Jesu budskap inneholder grunnleggende utfordringer til det etablerte samfunn både den gang og i dag.
- 2) Til Instituttets jubileumbok⁴ har jeg skrevet et bidrag om Jesusbildet i noen nyere lærebøker i kristendomskunnskap i grunnskolen. Arbeidet med disse bøkene fikk meg til å stille det spørsmålet som har blitt artikkelens tittel: Er Jesus blitt for snill? Lærebøkene har mye stoff om den sterke, gode, milde, trygge Jesus, barnas venn og seierherren over sykdom og død. Men her er lite eller intet om Jesus som opprøreren, utfordreren, refsere,

domspredikanten. Er dette en side ved evangelienes Jesusbilde som så og si kommer i konflikt med skolens kulturbevarende og sosialiserende målsetning? Tittelen på jubileumsskriftet er både velklingende og «moteriktig»: Veiviser til verdier. Men Bibelens hovedperson er vitterlig også en opprører mot etablerte verdier!

- 3) Temaet fortjener fornyet oppmerksomhet i vår historiske situasjon. Ved Sovjetunionens sammenbrudd som den sosialistiske verdens høyborg har den vestlige kapitalisme og markedsideologi mistet en viktig ideologisk motpol. Det er farligere enn noen gang å sette likhetstegn mellom kristendom og vestlig samfunnsenkning. Vi trenger å høre på erfaringene fra de kirker i øst som har gjennomlevd krisetider i kamp med en ateistisk stat. Vi trenger å leve oss inn i erfaringene fra kirker som har stilt seg på de fattiges side mot makthaverne både i Asia, Afrika og Sør-Amerika. De kan alle hjelpe oss med å forstå Bibelen bedre. Sammen med dem bør vi lese Bibelen for der å hente klarhet og autoritet for kristen forkynnelse og

veiledning. Vi blir aldri ferdig med å forstå og holde fram Jesus fra Nasaret, Bibelens sentrum.

Var Jesus en opprører?

Svaret på dette spørsmålet vil selvsagt avhenge av hvordan en definerer hva en «opprører» er. Historisk sett er det i alle fall viktig å fastholde og ikke tilsløre et grunnleggende faktum:

(1) Jesus døde som opprører.

Hans forhold til dem som hadde makten i samfunnet, ble så konfliktfylt at det kostet ham livet. Evangelienes pasjonshistorie er like mye en rettergangshistorie som den er en lidelseshistorie. Jeg tror ikke det er grunn til å betvile grunntrekkene i det bilde som der gis av grunnlaget for korsfestelsen: For det jødiske lederskap var han skyldig til døden på grunn av gudsbespottelse. For romernes prokurator Pontius Pilatus ble han fremstilt som en messiansk opprører. Anklagen på korset er bitende ironisk: Jesus fra Nasaret, jødernes konge. Slik går det med enhver som vil ta kongsmakt blant jødene. Korset var datidens galge. Henrettelsen av Jesus faller inn i et bilde av Jesu samtid som bekreftes i andre kilder. Romerne var på vakt mot nasjonalt opprør. De antiromerske opprørsbevegelsene, de såkalte «selotene», fikk økende oppslutning fram mot den jødiske krig, som brøt ut i år 66 og endte i år 70 med at Jerusalem ble erobret og templet ble brent.

Dette har enkelte tolkere forsøkt å legge til grunn for sin Jesus-forståelse. De hevder at Jesus var en antiromersk opprørsleder, en selot, og at dette så er utvisket og tilslørt i den menighetstradisjon som evangeliene gjengir. Jesu programtale i Nasaret oppfattes bokstavelig:

*«Herrens Ånd er over meg,
for han har salvet meg til å forkynne*

*et gledesbudskap for fattige.
Han har sendt meg for å kunngjøre
at fanger skal få frihet og blinde få synet
igjen,
for å sette undertrykte fri
og rope ut et nådens år fra Herren.»
(Luk 4,18)*

«Frigjøring» er i frigjøringsteologien nøkkelordet for å forstå Jesus, og Jesu virksomhet kulminerer i tempelrenselsen, som sees som en opprørshandling mot tempelarikratiet⁵.

(2) Jesus var ingen selot.

Tolkningen av Jesus som antiromersk opprører har vunnet svært liten gjenklang blant bibelforskerne. Den kolliderer med grunnleggende trekk i kildene. Jesus var ingen selot. Han tillot disiplene å betale skatt til keiseren⁶. Dette var et avgjørende punkt i selotenes teokratiske program. De tålte ikke at det utvalgte folk skulle betale skatt til en fremmed konge. Bare Gud eller hans Messias: den salvede konge av Davids ætt, kunne med rette gjøre krav på Israels lydighet. Paulus bekrefter i Rom 13 Jesu holdning til dette spørsmålet: De kristne både kan og skal betale skatt til keiseren. Dermed bekreftes både at dette problemet var brennende blant jødene og de jødekristne på hans tid, og at Jesusbevegelsen ikke var opprørsk på dette punkt.

N.A.Røsæg har i sin doktoravhandling vist hvordan evangeliene er preget av en påfallende mangel på interesse for maktforholdene i Galilea⁷. Jesus opptrer ikke som GT's profeter som tiltaler og refsere konger og stormenn. Han har ikke utformet noen politisk ideologi eller noe handlingsprogram for forbedring av samfunnet. Men det betyr ikke nødvendigvis at han var upolitisk eller sosialt nøytral og uengasjert. Mange av hans ord og handlinger har politiske og sosiale implikasjoner, selv om de ikke er rettet til de politiske lederne.

(3) Jesus gjorde opprør mot verdier i sin samtid.

Evangeliene viser at Jesus meget snart fikk motstandere. I Galilea og i den første del av hans virke er hans motpart «fariseerne og de skriftlærde». I den siste fasen, i Jerusalem og under rettssaken, spiller derimot fariseerne ingen rolle. Det høye råd (Synedriet) besto av overprester, eldste og skriftlærde. Det var dominert av et annet jødisk «parti», saddukeerne. Ifølge Josefus hadde fariseerne størst innflytelse i folket, mens saddukeerne hadde størst makt i det jødiske ledersjikt.⁸ (I forhold til dialogen med jødene i dag, som forstår seg som fariseernes, ikke saddukeernes etterfølgere, kan det være viktig å vite at det ikke var fariseerne som dømte Jesus til døden.) Men Jesus kom åpenbart i konflikt med begge disse dominerende bevegelsene i sin samtid.

La oss se nærmere på hvordan Jesus virket provoserende.

a) Renhetsbud og sabbatsbud neglisjeres og Loven nytolkes.

Fariseerne irriterte seg over at han ikke praktiserte den rituelle håndvask før måltidet, og at han og hans disipler ikke overholdt sabbatsbud og fastetradisjoner.⁹ I forhold til Loven opptrådte Jesus ikke som en vanlig lovtolker, han blir selv lovgiver når han tolker loven i kraft av sin egen autoritet: «Dere har hørt det er sagt til de gamle.... men jeg sier dere».¹⁰ Jesus tolker loven på en måte som kan stille dens enkelte forskrifter ut av kraft, fordi han viser til Guds opprinnelige skapervilje.¹¹ Hele lovens innhold samles i det dobbelte kjærlighetsbud: Du skal elske Herre din Gud av hele ditt hjerte... og du skal elske din neste som deg selv.¹² Budet om neste-kjærlighet oppfattes så radikalt at det endog inkluderer fiendekjærlighet. Guds egen grenseløse kjærlighet er modell og forbilde for den kjærlighet mennesker skal vise hverandre.¹³

b) Jesus var «tolleres og synderes venn».

Dette var ikke noe æresnavn, men et navngitt ham av hans motstandere, ut fra ordspåket «si meg hvem du omgås, og jeg skal si deg hvem du er».¹⁴ Det ble ikke tatt ut av luften, for Jesu frie og selskapelige omgang med sosialt utstøtte er et typisk trekk i evangeliene. Han kalte tolleren Levi til å følge seg og tok inn hos den rike overtolleren Sakkeus i Jeriko.¹⁵ En tilsvarende måltidssituasjon er utgangspunktet for de kjente liknelsene om den bortkomne sauene, den tapte mynten og den fortapte sønnen i Luk15. Den siste liknelsen handler forresten ikke bare om den fortapte sønnen som vendte hjem, men også om den eldste sønnen. Liknelsen munnar ut i en inntrengende appell til ham om å stanse surmulingen og å bli med på festen og gleden over den hjemkomne sønnen. Jesu bordfelleskap med tollere og syndere var grensesprengende og anstøtelig. Men det forkynner i handling et budskap om Gud som den grenseløst gode Far. Gleden over hans kjærlighet er en grunntone i Jesu budskap som motiverer for omvendelse og nytt liv. Fariseerne og de skriftlærde innbys til å bli med i denne gleden. Men når de fortsetter å knurre og surmule, lyder domsordet over dem: Tollere og gatepiker kommer før inn i Guds rike enn dere.¹⁶

c) Kvinner og barn inkluderes.

Et særpreg ved Jesu virke som lærer var det at også kvinner ble inkludert i hans undervisning og fikk være hans disipler. At han helbredet kvinnen med blødninger ved berøring viser at han ikke var redd for kontakt med det «urene»¹⁷. Hans samtale med den samaritanske kvinnen ved brønnen i Sykar viser enda klarere at han brøt grensene rundt det utvalgte folk på en måte som gjorde at selv hans egne disipler undret seg.¹⁸ Aller mest illustrerende til dette særtrekket ved Jesus er episoden med Marta og Maria, der Maria inntar

disippelplassen ved Jesu føtter.¹⁹ Denne fortellingen er ingen illustrasjon til behovet for en «stille stund», men viser at rabbi Jesus lar kvinner få disippelstatus og ikke forviser dem til kjøkkenrollen.

I denne sammenheng må også Jesu holdning til barna nevnes. Samvær med barn var ikke sømmelig adferd for en skriftlærde. «Søvn om morgenen og vin ved middag, lek med barn og samvær med ulærde fører mennesket ut av verden før tiden», sier et rabbinsk ordtak²⁰. Jesus brøt med dette. Fortellingen om Jesus og barna er en av de få episoder hvor det fortelles at Jesus ble sint. Han irettesatte sine egne disipler fordi de ville vise bort barna. Barna blir modeller på alle dem som Guds rike gis til: Guds rike hører slike til. Derfor hører de også hjemme i kretsen rundt Jesus.

Da disiplene kranglet om hvem som var størst, kunne Jesus ta et lite barn og stille det midt iblant dem: Den som gjør seg selv liten som dette barnet, han er den største i himmelriket.²¹ Himmelriket er åpent for de små og stengt for de store.

d) Makt og prestisje devalueres.

Disippelfelleskapet rundt Jesus fremstår tydelig som en motkultur, som bevisst vil fremme andre verdier og en annen tenkemåte enn samfunnet rundt dem. Jesus strevde med å få disiplene til å forstå dette. Mor til Jakob og Johannes ønsket at hennes sønner skulle få æresplassen i Guds rike. Jesus taler i stedet om at de skal få drikke av hans beger, et bilde på motgang og martyrium. I stedet for ære settes forfølgelse og vanære.²² «Salige er dere når de håner og forfølger dere, lyver på dere og snakker vondt om dere på alle vis».(Matt 5,11).

Dette svarer til et annet ord om disippelfelleskapet. Det kontrasteres med de skriftlærde og fariseerne, de som «elsker å ha hedersplassene i selskaper og sitte fremst i synagogene og gjerne vil at folk

skal hilse på dem og kalle dem rabbi»: «Men dere skal ikke la dere kalle rabbi, for det er én som er lærer for dere, og dere er alle søsken. Og kall ikke noen her på jorden far; for dere har bare én Far, han som er i himmelen. La heller ikke noen kalle dere veiledere; for dere har bare én veileder: Kristus.» (Matt 23,8-10)

Her blir det tydelig at Jesus er den éne lærer. Ingen kan overta hans rolle. Han er forskjellig fra de skriftlærde, hvor målet var at disiplene etter hvert skulle bli lærere selv og gi lovtradisjonen videre til nye disipler. Jesu disipler er et læringsfelleskap og et familiefelleskap hvor ingen kan sidestilles med Jesus som Læreren og Guds som Far.

Derfor skal også det kristne selskapslivet se annerledes ut:

«Når du skal ha gjester, enten til middag eller til kvelds, skal du ikke be venner og brødre og slektninger og rike naboer. For de kommer til å be deg igjen, og dermed får du gjengjeld. Nei, når du skal holde selskap, så innby fattige og vanføre, lamme og blinde. Da er du lykkelig, for de kan ikke gi deg noe igjen, men du skal få igjen for det når de rettferdige oppstår.» (Luk 14,12-14)

Begrunnelsen for en slik selskapspraksis gis i den følgende liknelsen: Slik innbyr Gud. Han innbyr de stinkende tiggerne på byens torg som aldri har drømt om å få sitte ved et festdekket bord. Gud bøyer seg ned til de små og foraktede. Og Guds barn skal likne sin Far.²³

e) Rikdom demoniseres.

Flere av Jesu ord stiller mennesker på valg mellom Gud og Mammon. Mammon var et vanlig aramaisk ord for penger og eiendom. Men Jesus fremstiller Mammon som en avgud. Du må velge mellom Gud og Mammon. Den rike unge mannen gikk bedrøvet bort da han fikk beskjed om å selge alt han hadde. Han ble kalt til å følge Jesus, men disippelkallelsen ble

mislykket, for han var svært rik. Det er lettere for en kamel å gå gjennom et nål-øye enn for en rik å komme inn i Guds rike, sa Jesus. Mangfoldige eksegetiske kunstgrep har vært gjort for å gjøre nål-øyet stort og kamelen liten. Men ingen har lyktes i å få kamelen gjennom nål-øyet, det største dyr gjennom den minste åpning. Kanskje ordet er ment som det står og skal illustrere det umulige! Har vi gjort oss så avhengige av vår avgud Mammon at vi ikke hører Jesu inntrengende advarsler mot pengenes forførende makt? Mammon eller Gud, sier Jesus: pengene eller livet!²⁴

Liknelsen om den rike mannen og Lasarus er en domslignelse over den rike mannen. Han lot den fattige Lasarus dø utenfor porten sin. Det burde ha vært et privilegium å få ligge ved en så rik manns dør. Men forholdet mellom dem er skildret med iskald taushet. Bare hundene kom og slikket sårene til den fattige. Det er farlig å være rik. For rikdommen lukker menneskets ører for Guds ord og øyne for medmennesker i nød. Kjærligheten til Gud og medmennesker erstattes av kjærlighet til penger og egenkjærlighet. Jesus ropte ve over de rike og stilte dem opp i kontrast til de fattige disipler.²⁵ Er dette blitt et forsømt prekentema i velferds-Norge?

f) Enkle, »dumme» mennesker myndiggjøres.

Et merkelig ord av Jesus er en permanent utfordring til den akademiske verden og den IQ-styrte skole:

«Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens herre, fordi du har skjult dette for kloke og forstandige, men åpenbart det for enfoldige» (Matt 11,25).

Når de «enfoldige» slik stilles opp mot de kloke og forstandige, er det klart at Jesus her rett og slett taler om de dumme og ulærte. Jesus gir dem del i Guds rike og dets hemmeligheter, slik han også åpnet

det for barna og de små. Det trenges ingen topp-prestasjon fra allmenfaglig for å bli immatrikulert i Jesu skole. Med et slikt ord detroniseres de skriftlærdes maktmonopol. Jesu kirke bør verken være en professorforening eller en pastorkirke, men et familiefelleskap hvor alle mennesker kan finne sin plass og oppleve å bli verdsatt og tatt på alvor.

Jesus var selv ulært, og han kalte ulærte mennesker til å bli sine disipler²⁶. Men han talte samtidig med en myndighet som stilte de skriftlærde i skammekroken, og innbød de ulærte å komme til seg slik den personifiserte visdom hadde gjort det i visdomstradisjonen:

«Kom til meg, alle dere som strever og bærer tunge byrder, så vil jeg gi dere hvile. Ta mitt åk på dere og lær av meg, for jeg er tålsom og ydmyk av hjertet, og dere skal finne hvile for deres sjeler. For mitt åk er godt, og min byrde er lett». (Matt 11,28-30)²⁷

g) Syndere tilgis og fattige tilsies Guds rike. Både Bergprekenen hos Matteus og Sletteprekenen hos Lukas innledes med saligprisning av de fattige.²⁸ Når jeg her stiller disse utsagn sammen med Jesu tilsagn om syndsforlatelse, er det for å forebygge den misforståelse at Jesu saligprisning skulle innebære noen form for idealisering av fattigdommen eller de fattige. Når Jesus sier at han er kommet for å kalle syndere, er det ikke for å gjøre synden uskyldige eller ufarlig, og slett ikke for å idealisere den. Og når mottakerne av Guds rike betegnes som fattige må ikke det tolkes slik at de velstående tollerne og andre syndere ekskluderes. Fattigdom i sosial forstand er og forblir en nød som skal bekjempes og ikke idealiseres. Men ordet «fattig» kan også beskrive et menneskes posisjon som tigger overfor Gud, som synder. Guds rikes gave kan bare legges i tomme hender. I det perspektivet kan både fattige bli rike og rike bli fattige.

Vi har sett at Jesus på en rekke områder utfordret dem som hadde religiøs og politisk makt. Men de skriftlærde var vant med diskusjoner om loven, og ikke noe av det som hittil er anført, var nok til å gjøre ham skyldig til døden. Den avgjørende provokasjon kom nok først i forbindelse med den siste påsken, da Jesus lot seg hylle som Messias ved inntoget i Jerusalem og da han etterpå aksjonerte i templet:

(4) Jesus provoserte makten i landets politiske og religiøse sentrum.

Tempelaksjonen er hos synoptikerne Jesu siste offentlige handling. Den er en profetisk domshandling, rettet mot tempelhandelen med offerdyr, og mot den pengevekslingen som var nødvendig for at ikke offerdyrene skulle kjøpes med mynter som var profanert med keiserens bilde.

Jesu handling kan sees i forlengelsen av profetenes dom mot et folk som forener tempelkult med et liv som er vendt bort fra Gud. Men den har langt større rekkevidde enn det, og må også forstås i sammenheng med Jesu domsord mot templet og GT's løfter om et nytt tempel i frelsetiden. Det dreier seg altså ikke om en renselse av templet i den forstand at det skulle komme en ny og bedre tilbedelse i det samme templet. Jesu aksjon rammer selve offertjenesten, det daglige offer som gav soning for Israels synder. Her rører Jesus ved selve det stedet som Gud hadde utvalgt til sitt hellige nærvær i folket. Hvis vi tolker denne handlingen i lys av nattverdinnstiftelsen, har Jesus selv tatt templets plass. Hans død er en offerdød, og hans blod er nå gitt som den nye pakts offerblod til soning for de manges synder. Med det er det gamle tempels struktur foreldet. Det er ikke lenger noe skille mellom hednigenes forgård, kvinnenes forgård og Israels forgård. Skilleveggene er brutt ned, og veien er åpen for alle like inn i det aller helligste. Opprøreren

samler et Guds folk som består både av jøder og hedninger, både av rettferdige og syndere. For Menneskesønnen er ikke kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv til en løsepenge for mange.²⁹ Det er en provokasjon mot alle dem som hadde sin maktposisjon og sitt virke knyttet til Jerusalems tempel.

At det også i dag ligger opprørskraft i evangeliet om denne mannen og hans død, fikk jeg erfare da jeg i 1964 kom til et Berlin som nylig var blitt delt i to av Muren. I Marienkirche i øst fikk jeg høre en preken jeg sent vil glemme. Presten var meget fritt-talende. Åpningsordene var: Liebe Gemeinde: Wir sind unfrei. Wir leben in einer Diktatur. Wir werden gezwungen zu lügen. – Kjære menighet, vi er ufrie, vi lever i et diktatur. Vi tvinges til å lyve. Han skildret sin og menighetens opplevelse av statsstyret på en så usminket måte at han risikerte å bli arrestert neste dag. Men han stanset ikke med denne uforferdede skildringen av en regjering som sperret sin befolkning inne bak murer og piggråd. Hans opprørsbudskap var: vi er likevel frie! Vi er kjøpt frie, ikke med vest-mark eller amerikanske dollar, men med Jesu dyre blod. Ved denne tro fikk han som prest mot til å si sannheten i en situasjon av løgn og undertrykkelse.

En som er frikjøpt ved Jesu dyre blod, kan verken bestikkes eller undertrykkes. Han kan ikke kjøpes verken av maktens menn eller av mammons midler. Han har sannheten som belte om livet og rettferdigheten som brynje og har som sko på føttene den beredskap som fredens evangelium gir... (Ef 6,14f). Med slike våpen skal impulsen fra opprøreren Jesus bringes videre. En slik impuls kan stadig bringe i konflikt med politiske myndigheter og religiøse autoriteter. Vi trenger å lære av erfaringene fra dem som i dag opplever motgang og forfølgelse, og har ikke lov å undra oss ropet om hjelp fra dem som i dag lider under utbytting og undertrykkelse.

5. Solidaritet med fattige og integrasjon av utstøtte er et viktig kriterium på bekjennelsestroskap mot Bibelens Jesus.

Ortodoksi og bekjennelsestroskap har ikke bare med rett lære å gjøre, men må integreres i ortopraksi: rett handling, rett holdning, rett liv i Jesu etterfølgelse.

Det nytestamentlige uttrykket som kommer nærmest opp til vårt uttrykk «bekjennelsestroskap», finner vi i 2 Kor 9,13: de vil prise Gud for deres «lydighet i bekjennelsen». Denne bekjennelsestroskap ytrer seg i helt konkret og praktisk lydighet: at de deltar i innsamlingen til de nødlidende i Jerusalem. Samhold med trossøsken, solidaritet med de fattige viser om de er lydige i sin bekjennelse til Jesus.

I denne forstand vil vi stadig si med Piet Hein:

*Må derfor kirkens rige voxe
og alle blive ortodoxe.*

1) Piet Hein *Lad os blive mennesker. Udvalgte digte og gruk*. København: Borgens Billigbøger 82 11. oppl. 1986 s.110.

2) Denne artikkelen gjengir manuskriptet til min forelesning ved 25-års-jubileet for Menighetsfakultetets avdeling for kristendoms-kunnskap den 30.10.1992.

3) Hans Kvalbein: *Jesus og de fattige. Jesus syn på de fattige og hans bruk av ord for «fattig»*. Oslo: Luther forlag 1981

4) Brynjar Haraldsø (red): *Veiviser til verdier. Om bruk av Bibelen i grunnskolen*. Oslo: Verbum 1992

5) Til tolkningen av Jesus som selot se f.eks S.G.F.Brandon: *Jesus and the Zealots* Manchester 1967. Flere eksempler hos M.Hengel: *War Jesus revolutionär?* Stuttgart: Calwer Verlag 1970. Til frigjøringsteologiens tolkning av tempelrenselsen, se Jon Sobrino: *Jesus the Liberator. A Historical-Theological Reading of Jesus of Nazareth*. Maryknoll: Orbis Books 1993 s.177f «Destroying the Temple» is a symbolic expression denouncing the reality of the false god and the oppressive structure of society, upheld by religious power and justified in the name of religion.

6) Markus 12,13-17 og paralleller

7) Nils Aksel Røsæg: *Jesus from Galilee and Political Power. A Socio-Historical Investigation*. Diss. Oslo 1990

8) Mer om dette i Hans Kvalbein (red.): *Blant skriftlærde og fariseere. Jødedommen i oldtiden*. Oslo: Verbum 1984

9) Matt 15,1-10p; 12,1-15pp; 9,14fpp

10) Matt 5,21-48

11) Matt 19,3-9p

12) Matt 22,34-40pp

13) Matt 5,43-48p

14) Matt 11,19p

15) Mark 2,13-17pp; Luk 19,1-10

16) Matt 21,23

17) Mark 5,25-34pp

18) Joh 4

19) Luk 10,38-42, sml. Paulus» opplæring «ved Gamaliels føtter» Apg 22,3

20) Rabbi Dosa ben Harkinas ifølge Misjnatraktaten Abot 3.11. Gjengitt i Peder Borgen: *Det nye testaments omverden*. Trondheim: Tapir 1980 s.144

21) Matt 18,1-4pp; 19,13-15pp

22) Matt 20,20-28p Denne teksten drøftes utførlig i Røsægs avhandling, se n.7.

23) Luk 14,15-24. Til tolkningen av liknelsen se Hans Kvalbein: *Godt budskap for fattige* Oslo: Lunde 1981, s.70-85

24) Matt 6,24; 19;16-30

25) Luk 16,19-31; 6,20-26

26) Mark 6,2; Joh 7,49; Apg 4,13

27) Til forståelsen av denne teksten ut fra Sir 51, se Hans Kvalbein: *Fortolkning til Matteusevangeliet, Bind I*, Oslo: Lunde og Luther forlag 1990 s.304f

28) Matt,5,3; Luk 6,20. Til tolkningen se min avhandling (n.3)

29) Den nyeste utførlige behandling av tempelaksjonen er gitt i den siste nytestamentlige doktoravhandling ved Menighetsfakultetet, Jostein Ådna: *Jesu Kritik am Tempel. Eine Untersuchung zum Verlauf und Sinn der sogenannten Tempelreinigung Jesu, Markus 11,15-17 und Parallelen*. Tübingen/Stavanger 1993

**Hans Kvalbein, professor i
nytestamentlig teologi,
Menighetsfakultetet.
Adr.: Postboks 4144,
Majorstua, 0302 Oslo**

Notto R. Thelle:

Kristusbilder – diktning og virkelighet

Det finnes mange myter om Jesus – bilder uten historisk belegg. Et av dem er myten om at Jesus ikke døde likevel, men kom seg unna og døde i Kashmir. Hvordan blir møtet med mellom disse mytene og evangelietekstene?

Notto Thelle har i bøker og foredrag reflektert over kristendommens møte med Østens religioner, og arbeidet lenge i Japan, blant annet aktiv som kristen i dialog med buddhister. Artikkelen har tidligere stått i det danske tidsskriftet IKON, des. 1993.

«Det er et faktum, at «sannheten» svært ofte er langt mer interessant enn «diktning»,» skrev rosenkorslederen H. C. Spencer Lewis i innledningen til «The mystical life of Jesus»¹. Han ville skape forventning om at nå fulgte den virkelige historien om Jesus. Hans påstand er også blitt min konklusjon etter å ha arbeidet en stund med Kristusbildet i nyreligiøs litteratur og moderne «apokryfe» (skjulte) evangelier. Men min konklusjon er likevel forskjellig: Evangelienes beretninger er langt mer utfordrende enn de livløse gjen-diktninger man finner i nyreligiøse sammenhenger.

En alternativ Jesus

Jeg avviser selvsagt ikke at mennesker utenfor kirke og kristendom kan berike vår forstå-

else. Tvertimot har mange års kontakt med Østens religioner overbevist meg, at andre religioner kan skjerpe vårt blikk og øve oss til å se nye sider ved Jesus Kristus. Men resultatet er skuffende, når man vender seg til moderne vestlige alternativer. Man får løfter om å møte den egentlige Jesus, basert på epokegjørende historiske funn, hemmelige annaler eller overnaturlige åpenbaringer. Men det påståtte historiske materiale, som det er mulig å gå etter i sømmene, er stort sett banale forfalskninger. Og det, som påberoper seg å stamme fra hemmelige annaler eller åpenbart kunnskap, er forbausende monotont, kjedsommelig og virkelighetsfjernt.

I 1913 utgav Albert Schweitzer en stor avhandling om den moderne Jesus-forskningens historie. «Moderne» betyr her fra slutten av 1700-tallet, da opplysningstiden gjorde det mulig å akseptere motsetningene og mangfoldet i evangelieberetningene og dermed åpnet for forsøk på historiske rekonstruksjoner. Schweitzer trakk en pessimistisk konklusjon. Han oppdaget nemlig, at den Jesus historikerne, teologene og dikterne beskrev, nesten uten unntak var speilbilder av deres egen tid. Jesus ble en representant for deres egne idealer og fordommer: en rasjonalistisk opplysningsfilosof, et romantisk følelsesmenneske, et naturmenneske, en from pietist, en alternativ helbreder, en liberaler, en morallærer med radikale krav, en revolusjonær. Men Jesus kunne ikke fanges i deres systemer, hevdet Schweitzer, han ble borte:

«De drog ut for å finne den historiske Jesus og mente, de kunne plassere ham i vår tid, slik han er, som lærer og frelser. De løste bån-